

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése

4026 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/1. sz.

vezetőket nem a gyűjtemények felszámolására kellene direkt pénzügyi módszerekkel ösztönöznie, hanem éppenséggel címzett támogatásokkal kellene biztosítani az intézmények jövőbeni feladatvállalását.

December végére elkészítettem egy állásfoglalást, amely fenntartóinkat közös álláspont kialakítására ösztönözheti, és felhívja a figyelmet arra, hogy a 2005. évi finanszírozásnál csekélyebb összeg nem változtat érdemben a sorsunkon. A szövegen az elnökség több tagja néhány szavas változtatást javasolt, melyeket beépítettem. (A szöveg a Hírlevél internetes változatában lesz olvasható.)

A január 14-i elnökségi ülésen Mányoki János elnökünk hivatalosan is lemondott, lépésének indoklása jól ismert a tagság előtt. Már az elnökségi ülés előtt telefonüzenetet kaptam egyik teológiai tanárunktól, aki aláírta a miniszternek címzett Oratóriumi tiltakozást, amely Csepregi Andrásához került. (Tanárunk Nyíregyházáról régóta ismerte Csepregi Andrást.) Az üzenet azt a szokatlan kérdést tartalmazta, hogy hajlandó volnék-e őt január 15-én Debrecenben fogadni, mert Nyíregyházán vizsgáztat, délután tér vissza Budapestre. Természetesen igent mondtam, majd közvetítőnk útján megérdeklődtem, hogy nem venné-e rossz néven, ha az EKE elnökségének több tagját is meghívnánk. (Sőt, megkísértem magát az elnökségi ülést is Debrecenben tartani, de ez, részben közlekedési okokból, meghiúsult.) Ezután arra törekedtem, hogy egy felekezeti is reprezentatív elnökségi csoport fogadja a vendéget, azonban néhányan a távolságra, mások az „interregnumra”, a találkozó félhivatalos jellegére vagy elvi ellenérzésekre hivatkozva nem kívántak megjelenni. Így végül a négy református egyházkerület gyűjteményi igazgatói vettek részt egy kifejezetten jó szellemű megbeszélésen. (A szöveg a Hírlevél internetes változatában lesz olvasható.)

Ide tartozik még Kaján Imre írása a január 19-i Népszabadságból, amelyre két munkanapon belül a szerkesztőségnél volt a válaszom, de csak a február 6-i számban közölték, figyelmen kívül hagyva megállapodásunkat, amelyben a cím azonos betűméretű szedését is kikötöttem. Az utolsó érdemi információ Csepregi András telefonhívása volt, amelyből kiderült, hogy a Minisztériumban azon dolgoznak, hogy javítsák az egyházi gyűjtemények feltételeit. Erről a beszélgetésről március 19-én a „gyűjteményi helyzet pillanatnyi állása” címmel adtam tájékoztatást az EKE levelező listáján. (Mielőtt túlzott reménykedésbe ringatnánk magunkat, látnunk kell, hogy a gazdasági feltételek az egy évvel ezelőttihez képest is romlottak. Ez azonban nem jelenti azt, hogy politikai akarat esetén ne állna rendelkezésre a helyzetünk konszolidálására alkalmas összeg akár százszorosa is.)

Végezetül szeretném hangsúlyozni, hogy a párbeszéd kollektív műfaj, amelynek során egyetlen szó egész gondolatsort indíthat el. Persze az eredmény nem mindig van teljes összhangban a kezdeményező eredeti szándékával. Ami történt, azt együtt tettük, és amit végül el fogunk érni, azt együtt érhetjük el. Az elnökségnek, mint testületnek a hatása az egyéni szerepvállalások mögött is gyakran érzékelhető, másrészt azok az elnökségi tagok is lendületet adtak vagy fordulatot hozhattak, akik nevét fentebb ritkán vagy egyáltalán nem említettem.

Gáborjáni Szabó Botond

2007. december 7.
MOKKA-R közgyűlés
Budapest, OSZK

Habent sua signa libelli...

A MOKKA-R Tagozat közgyűléséhez először kapcsolódik régi könyves konferencia – a szervezők szerint hagyományteremtő szándékkal: átvéve az OSZK által eddig évente rendezett régi könyveket őrző könyvtárak konferenciáinak funkcióját.

Keveházi Katalin, a MOKKA-R Tagozat elnöke köszöntőjében a rendezvény címére utalt, mely szerint az előadások ezúttal a könyvek külsődleges jegyeivel foglalkoznak: nyomdászjelvényekkel, kiadói szimbólumokkal, possessorokkal.

Négy előadást hallottunk, elsőként **V. Ecsedy Judit: Nyomdász- és kiadói jelvények Magyarországon a XVIII. században** címmel számolt be kutatásairól. Célja a teljes számbavétel, melyhez az állandóan használt könyvdiszketek is besorolja – ugyanis a magyar nyomdászok között nem volt általánosan elterjedt a

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése

4026 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/1. sz.

nyomdászjelvény használata. Magyarországon ebben a korban a nyomdai és kiadói tevékenység a legtrikábban vált szét, ezért lehet együtt említeni a kettő jelképeit. Bemutatta a jellemzőbb formákat: a kalligrafikus monogramokat, a fa-ábrázolásokat, a könyvnyomtatás eszközeit ábrázoló és az allegorikus tájakat megjelenítő jelvényeket, szebbnél szebb példákkal, különféle változatokban. Ismertette az ábrákhoz kapcsolódó, szalagokban megjelenő jelmondatokat is.

Viskolcz Noémi témája volt: **Matthaeus Cosmerovius, a magyarok nyomdásza Bécsben a 17. században.**

A Lengyelországból bevándorló Cosmerovius (1606-1674) nyomdája szokatlanul hosszú ideig, 34 évig működött Bécsben. Vele egy időben 3-4 nyomda is működött itt, közöttük ő jelentette meg a legtöbb művet, általában 3-400 példányban. 12 magyar nyelvű kiadvány, 50 RMK, 20-30 egyéb magyar vonatkozású könyv megjelenése fűződik nevéhez. Magyar megrendelői (főként Nádasdy Ferenc, Batthyány Ádám, Zrínyi Miklós) mindig magas színvonalú, gondosan szedett nyomtatványt kaptak, hiszen a nyomdász kifogástalan magyar betűkészlettel dolgozott, de nemcsak ezért fordultak hozzá. A bécsi mester hiányt pótolta: ez időben a főúri pártfogású nyomdák már nem működtek a Dunántúlon, a nagyszombati csak az egyetemet szolgálta ki, a pozsonyi jezsuita nyomdában pedig a század 40-es éveitől akadozott a kiadás.

Oláh Róbert **Egy koraiújkori lelkési könyvtár részleges rekonstrukciójáról** beszélt: **Püspöki Süllye János kötetéről a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtárában.** A 16-18. századból csak 40 diák könyvjegyzéke ismert, holott ennél sokkal több peregrinus magyarról tudunk, ám a források jórészt feltáratlanok. Remélhetőleg a MOKKA-R működése lendületet ad a possessor-kutatásnak is, hiszen a koraiújkori szellemi áramlatok csak a könyvjegyzékek ismeretében vizsgálhatók hitelesen. A debreceni Nagykönyvtár pl. legalább száz értelmiségi könyvgyűjtemény darabjait őrzi. Püspöki Süllye János (1681-1760) mezőtúri lelkész már diákként megvette könyvtárának első darabjait, majd hazatérve valószínűleg a debreceni nyomda nagykörösi és kecskeméti lerakatai voltak beszerzési forrásai. A korra jellemző volt a használt könyvek nagy forgalma is, bőven vásárolt hagyatékokból. Halála után könyvtárának egy részét özvegye elárvereztette, más része fiához került. A kb. 100-200 kötetes gyűjtemény (ami 200-300 mű lehetett) lelkési szakkönyvtár jellegű volt, tulajdonosa leginkább azokat a köteteket forgatta, amelyek mindennapi munkájához nyújtottak segítséget.

Simon Melinda **A magvető alakja a nyomdászjelvényekben** címmel tartott előadást. Ismertette azt a kevés ikonográfiai szakirodalmat, ami ma fellelhető: egy angol és egy olasz nyelvű munkát (utóbbi a baglyokról szól), egy spanyol könyvet az alkímia szimbolikájáról. A nyomdászjelvényekről inkább területi feldolgozások születtek eddig (pl. egy városhoz kötődve), nem szimbólumokhoz kapcsolódók. A magvető bibliai példázatának képi megjelenítése kódexek keretdíszében, óraskönyvek iniciáléiban jelenik meg először. Később kalendáriumokban bukkan fel, de már nem példázatként, hanem mint munkaábrázolás. Kiadói jelvényekben mint példázat jelenik meg, néha az isteni jelenlét szimbólumaival együtt, „Amint vetsz, úgy aratsz” típusú jelmondatok társaságában. Sokszor mint mellékalak látható a horgony vagy a reményt jelképező nőalak mellett. A 20. században ismeretterjesztő kiadók (pl. Paul Parei) logóvá egyszerűsödött jelvényeként találkozunk vele. A budapesti Magvető Kiadó emblémáját Medgyessy Ferenc kispasztikája ihlette. Móricz Zsigmond kérte fel a művészt, hogy készítsen belőle rajtot, ezt a kiadó egészen a a rendszerváltozásig használta.

A konferencia előadásai a MOKKA-R honlapján olvashatók lesznek, és egy nyertes NKA-pályázat segítségével tanulmánykötet is készül. Reméljük, hogy az előadásokhoz kapcsolódó pompás képanyagból minél többet láthatunk viszont!

-- -- -- -- --

Délután a program a MOKKA-R Tagozat éves közgyűlésével folytatódott, ahol a tagkönyvtárak képviselői egyhangúlag újraválasztották a vezetőséget: elnök Keveházi Katalin, projektszervező Hegyi Ádám.

Violáné Bakonyi Ibolya

2008. január
Heinrich Heine digitálisan¹
Interjú

1 Megjelent a DAAD Letter 3/07. számában.